

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA ZA PRAVA

PRVI ODJEL

PREDMET ZDJELAR I DRUGI protiv HRVATSKE

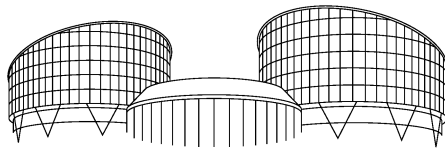
(Zahtjev br. 80960/12)

PRESUDA

STRASBOURG

6. srpnja 2017. godine

Ova će presuda postati konačna pod okolnostima utvrđenima u članku 44. stavku 2. Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA ZA PRAVA

U predmetu *Zdjelar i drugi protiv Hrvatske*,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u Vijeću u sastavu:

Linos-Alexandre Sicilianos, *predsjednik*,

Aleš Pejchal,

Krzysztof Wojtyczek,

Ksenija Turković,

Pauliine Koskelo,

Tim Eicke

Jovan Ilievski, *suci*,

i Abel Campos, *tajnik Odjela*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 13. lipnja 2017. godine,
donosi sljedeću presudu koja je usvojena navedenog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovome predmetu pokrenut je temeljem zahtjeva (br. 80960/12) protiv Republike Hrvatske što ga je 11. prosinca 2012. godine devet hrvatskih državljana podnijelo Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija”). Popis podnositelja zahtjeva naveden je u dodatku. Svi su podnositelji zahtjeva djeca g. Milana Zdjelara koji je preminuo 8. kolovoza 1995. godine.

2. Podnositelje zahtjeva zastupao je g. L. Šušak, odvjetnik iz Zagreba. Hrvatsku Vladu („Vlada”) zastupala je njezina zastupnica gđa Š. Stažnik.

3. Podnositelji zahtjeva posebice su tvrdili da nisu ispunjene postupovne obveze tužene države na temelju članaka 2. i 14. Konvencije i da u tom pogledu nisu imali na raspolaganju učinkovito pravno sredstvo, kako to zahtijeva članak 13. Konvencije.

4. Dana 10. travnja 2014. godine Vlada je obaviještena o gore navedenim prigovorima.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

A. Pozadina predmeta

5. Tijekom 1991. i 1992. godine, srpske paravojne snage preuzele su kontrolu nad otprilike jednom trećinom teritorija Republike Hrvatske i proglasile tzv. „Srpsku autonomnu oblast Krajina” (dalje u tekstu: „Krajina”). U Crnom Potoku, mjestu koje se nalazi u Krajini, živio je dio obitelji Zdjelar - otac Milan, majka Anđelija, kći Dragica (treća podnositeljica zahtjeva) i sinovi Janko (prvi podnositelj zahtjeva), Slavko (osmi podnositelj zahtjeva) i Čedo (deveti podnositelj zahtjeva). Početkom kolovoza 1995. godine hrvatske su vlasti najavile kampanju provođenja vojne operacije s ciljem vraćanja kontrole nad Krajinom. Operacija je dobila kodni naziv „Oluja” i trajala je od 4. do 7. kolovoza 1995. godine. Prije te akcije, velika većina stanovništva Krajine pobjegla je u Hrvatsku, u početku u Bosnu i Hercegovinu, ali kasnije su mnogi od njih otišli živjeti u Srbiju. Neki od njih vratili su se u Hrvatsku nakon rata. Broj ljudi koji su pobjegli procjenjuje se na između 100 000 i 150 000.

B. Istraga o ubojstvu Milana Zdjelara

6. Dana 11. listopada 2001. godine, izvjesni S.K. dostavio je Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske (dalje u tekstu: „DORH”) popis osoba poginulih tijekom i nakon operacije Oluja. Milan Zdjelar, otac podnositelja zahtjeva, bio je na tom popisu, a pored njegova imena nalazila se i bilješka da su ga 8. kolovoza 1995. godine ranili u glavu i nogu pripadnici brigade „Tigrovi” Hrvatske vojske. Dana 16. listopada DORH je prosljedio taj popis Ministarstvu unutarnjih poslova.

7. Dana 25. listopada 2001. godine policija iz Gvozda fotografirala je mjesto na kojem se nalazi grob Milana Zdjelara.

8. Dana 29. listopada 2001. godine policija iz Gvozda obavila je obavijesni razgovor s Dragicom Zdjelalom, trećom podnositeljicom zahtjeva, koja je rekla da je njezin otac ubijen 8. kolovoza 1995. godine u Crnom Potoku.

9. Točno neutvrđenog datuma 2002. godine ekshumirano je tijelo Milana Zdjelara, a 20. rujna 2002. godine u zagrebačkoj bolnici Šalata izvršen je *post mortem* pregled. Uzrok smrti nije utvrđen, a jedina uočena ozljeda bila je slomljena vratna kost.

10. Dana 23. ožujka 2004. godine policija iz Gvozda ponovno je obavila obavijesni razgovor s Dragicom Zdjelalom. Rekla je da su od članova njezine obitelji samo ona i njezin otac ostali u Crnom Potoku nakon početka

operacije Oluja. Dana 8. kolovoza 1995. godine oko 12:50 sati ona je sjedila sa svojim ocem Milanom ispred njihove kuće, koja se nalazila na brdu u Crnom Potoku, oko stotinu metara od neasfaltirane glavne ceste. Na toj se cesti pojavilo vojno vozilo za prijevoz koje je dolazilo iz pravca sela Gojkovac. Kad se približilo njihovoj kući vozilo se zaustavilo, a tri vojnika, odjevena u maskirne uniforme, izašla su i počela hodati prema njoj i njezinu ocu. Njezin je otac tada rekao da ne želi čekati vojnike, nego da će otrčati u šumu. Kad je počeo trčati ona ga je slijedila, a zatim je čula tri pucnja. Sakrila se u travu i vidjela je da su ispaljena dva hica u njezina oca, u prsa i nogu. Ubrzo nakon toga je preminuo. Vojnici su se vratili u vozilo i nastavili u smjeru Topuskog. Vojnici koji su ubili njezina oca bili su pripadnici brigade „Tigrovi”. Skrivala se u šumi dva dana dok je njezin otac ležao mrtav u travi. Kad se vratila iz šume, prijavila je slučaj Hrvatskoj vojsci i neki vojnici, koji su ujedno pokopali i njezina oca, su joj dali hranu.

11. Dana 24. ožujka 2004. policija iz Gvozda obavila je obavijesni razgovor s Anđelom Zdjelar, koja im nije dala relevantne informacije o okolnostima u kojima je ubijen njezin suprug.

12. Dana 9. travnja 2004. godine Policijska uprava sisačko-moslavačka poslala je izvješće Županijskom državnom odvjetniku u Sisku, navodeći da je Dragica Zdjelar tvrdila da su 8. kolovoza 1995. godine njezina oca Milana Zdjelara ubili hrvatski vojnici, pripadnici brigade „Tigrovi”.

13. Državno odvjetništvo je 29. srpnja 2005. godine izdalo dokument koji se odnosi na istrage ubojstava civila u razdoblju između 1991. i 1995. godine. Dokument je upućen županijskom državnom odvjetništvu, koje je dobilo naputak da pregleda sve informacije prikupljene do tog datuma o ubojstvima civila tijekom spomenutog razdoblja te da usmjeri svoje aktivnosti na identifikaciju počinitelja i prikupljanje relevantnih dokaza kako bi se pokrenuli kazneni postupci.

14. Podnositelji zahtjeva i njihova majka su 26. rujna 2005. godine podnijeli kaznenu prijavu DORH-u u vezi s ubojstvom Milana Zdjelara, klasificirajući kazneno djelo kao ratni zločin protiv civila i navodeći da je žrtva bila srpske etničke pripadnosti, nenaoružana i da nikada nije bila uključena u bilo koju vojnu aktivnost tijekom rata u Hrvatskoj.

15. Dana 29. rujna 2005. godine DORH je poslao predmet Županijskom državnom odvjetništvu u Sisku, zatraživši istragu o ubojstvu Milana Zdjelara.

16. Od listopada 2005. do veljače 2007. godine državno odvjetništvo je nekoliko puta poslalo upit policiji o napretku istrage. Policija je svaki put odgovorila kako nema napretka.

17. Točno neutvrđenog datuma policija je zatražila od Uprave Vojne Policije (dalje u tekstu: „UVP”) informacije o ubojstvu Milana Zdjelara. Dana 7. veljače 2007. godine UVP je odgovorio da nema nikakve relevantne informacije. To je proslijeđeno Državnom odvjetništvu u Sisku 13. veljače 2007. godine.

18. Državno odvjetništvo je u nekoliko navrata između rujna 2007. i srpnja 2008. godine poslalo upit policiji o napretku istrage. Policija je svaki put odgovorila kako nema napretka.

19. Državno odvjetništvo je 9. listopada 2008. godine izdalo naputak županijskim državnim odvjetništvima za provedbu Kaznenog zakona i Zakona o kaznenom postupku u kojemu je navelo da je inspekcija rada tih odvjetništava istaknula dva glavna problema: moguću pristranost osoba uključenih u postupke koji se vode kao posljedicu etničke pripadnosti žrtava ili počinitelja; te problem suđenja *in absentia*. Naputak je poticao nepristranu istragu ratnih zločina, bez obzira na etničku pripadnost uključenih strana, bilo žrtava, bilo počinitelja, te je naglašena dužnosti zaposlenika Državnog odvjetništva u tom pogledu.

20. Dana 30. prosinca 2008. godine Državno odvjetništvo u Sisku zatražilo je od Odjela za istrage Županijskog suda u Sisku da sasluša Dragicu Zdjelar. Taj je zahtjev ispunjen 25. ožujka 2009. godine, kada je istražni sudac tog suda saslušao njezin iskaz. Dragica Zdjelar je ponovila svoju raniju izjavu.

21. Dana 11. svibnja 2009. godine policija je obavila obavijesni razgovor s F.O. i F.K., koji su oboje bili susjedi obitelji Zdjelar u Crnom Potoku. F.K. je potvrdio da su bili vojnici Hrvatske vojske bili ti koji su došli u selo kad je ubijen Milan Zdjelar. Nisu imale druge relevantne informacije o mogućim počiniteljima.

22. Dana 12. svibnja 2009. godine policija je obavijestila Državno odvjetništvo u Sisku da je od Ministarstva obrane zatražila informacije o pripadnicima 153. brigade Hrvatske vojske koji su došli u Crni Potok nakon operacije Oluja i ubojstva Milana Zdjelara. Ministarstvo obrane je 20. srpnja 2009. godine obavijestilo policiju da su Milana Zdjelara pokopali pripadnici 153. brigade Hrvatske vojske koja je bila pod zapovjedništvom osobe čije ime počinje na M., te je dalo popis svih pripadnika te brigade čije ime počinje tim slovom. Jedan od njih, M.Š., već je preminuo.

23. Od 26. siječnja do 3. veljače 2010. godine policija je obavila obavijesne razgovore s pet bivših hrvatskih vojnika, A.A., B.J., N.S., G.G. i M.T, od kojih su svi bili pripadnici Prve gardijske brigade Hrvatske vojske, također zvani „Tigrovi”. Nitko od njih nije imao nikakvih saznanja o ubojstvu M.Z. ili bilo kojih drugih civila tijekom operacije Oluja.

24. Dana 15. veljače 2010. godine, u odgovoru na upit DORH-a, Državno odvjetništvo u Sisku sastavilo je kratko izvješće o tom predmetu. Nije bilo značajnog napretka.

25. Dana 9. i 16. ožujka 2010. godine policija je obavila obavijesne razgovore s M.J., M.L. i M. M., pripadnicima manjih vojnih postrojbi koje pripadaju 153. brigadi Hrvatske vojske. M.J., bivši član inženjerske postrojbe, izjavio je da je njegova postrojba imala između tri i pet vojnika i da nikad nije svjedočio ubojstvima civila od strane bilo kojeg od njih. M.L., bivši zapovjednik logistike u topničkoj postrojbi, izjavio je da njegova

postrojba nikada nije susrela civile u bilo kojem trenutku tijekom operacije Oluja, izuzev nekolicine u Topuskom, kojima su dali hranu i piće. Većina sela kroz koja su prolazili nije imala ploče s nazivom mjesta. Nije im dao nikakve informacije o ubojstvu Milana Zdjelara. M.M. je bio vojnik u postrojbi pod zapovjedništvom I.P., a manja postrojba kojoj je pripadao bila je pod zapovjedništvom K. M.M. joj nije dao nikakve informacije o ubojstvu Milana Zdjelara, te je zaniijekao bilo kakvu uključenost svoje postrojbe u ubojstvo civila tijekom operacije Oluja.

26. Državno je odvjetništvo u više navrata između svibnja i prosinca 2011. godine poslalo upit policiji o napretku istrage. Policija je svaki put odgovorila kako nema napretka.

27. Neovisno o tome, 8. listopada 2012. godine Ž.L., koji je bio pripadnik brigade „Tigrovi” oko mjesec dana 1994. godine, nakon čega je prebačen u Treću bojnu, podnio je kaznenu prijavu DORH-u protiv P.M. - ministra za ratne veterane - i drugih osoba zbog navodne zloporabe ovlasti. U tom je prigovoru Ž.L. spomenuo ubojstvo jednog ili više civila u Crnom Potoku, nekoliko dana nakon operacije Oluja. Naveo je da je zločin „toleriralo zapovjedništvo Treće bojne Prve gardijske brigade Hrvatske vojske, čiji je zapovjednik bio M.A. Dana 2. studenoga 2012. godine DORH je prosljedio te informacije Državnom odvjetništvu u Sisku koje ju je 14. studenoga 2012. godine prosljedilo policiji.

28. Dana 22. studenoga 2012. godine policija je obavila obavijesni razgovor sa Ž.L. On je rekao da je tijekom operacije Oluja bojna bila u selu Krznarić, te da je zatim otišla u Crni Potok. Osoba zadužena za logistiku, čije ime počinje na M., dovela je civila, rekavši da je „četnik” (pogrđni naziv za srpskog nacionalistu ili pripadnika srpskih paravojskih snaga). Ž.L. je detaljno opisao dotičnog čovjeka. Ubrzo nakon toga stigli su zamjenik zapovjednika P.Z. i zapovjednik Treće satnije J.M. i negdje odveli tog čovjeka. P. Z. i J.M. vratili su se nakon dvadesetak minuta, a kada su ih pitali gdje je muškarac kojeg su odveli, P.Z. je odgovorio da „pluta u rijeci”. Nakon nekog vremena čuli su pucnjeve na vrhu brda iznad njih. Ž.L. i još jedan vojnik, M.T., počeli su hodati prema vrhu tog brda i došli su u kuću u kojoj je stara žena stajala i plakala. Nije bilo nikoga u kući, ali na polju udaljenom dvadesetak metara pronašli su starijeg muškarca kako leži na trbuhu s prostrijelnim ranama na leđima i glavi. Pored njega se nalazio pištolj. Čovjek iz logistike rekao je da ga je upucao u glavu da mu „skрати muke”. Ž.L. je izrazio negodovanje u vezi s ponašanjem hrvatskih vojnika zapovjedniku Ž.M. Kasnije je saznao da je starija žena koju su susreli ispred njezine kuće također ubijena.

29. Dana 13. prosinca 2012. godine policija je ponovno ispitala Dragicu Zdjelar. Ona je ponovila svoju raniju izjavu, u biti, te je također dala opis dvaju vojnika koji su joj ubili oca.

30. Tijekom 2013. godine policija i Državno odvjetništvo u Sisku sastavili su nekoliko kratkih izvješća o djelima koja su navodno počinjena.

31. Dana 10. srpnja 2013. godine DORH je Županijskom državnom odvjetništvu u Sisku dostavio podnesak Ž.L. u kojem je isti naveo da je bio svjedokom ubojstva civila u Crnom Potoku, koje su poticali i počinili zapovjednici Treće bojne Prve gardijske brigade Hrvatske vojske.

32. Dana 16. listopada 2013. godine Županijsko državno odvjetništvo u Zagrebu uputilo je pozive Dragici Zdjelar, F.O. i Ž.L. za 19. i 20. studenoga 2013. godine.

33. Dana 11. studenoga 2013. godine Ž.L. je obavijestio Županijsko državno odvjetništvo u Sisku da zbog svojih zdravstvenih problema nije u mogućnosti sam doći u Sisak. Zatražio je da mu se organizira prijevoz za Sisak ili da ga se sasluša u Karlovcu, gdje je živio. U drugom dopisu napisanom istog dana izjavio je da su ga neki policijski službenici ispitali 22. studenoga 2012. godine i zaključili da „informacije koje je dao ne dovode do zaključka da je počinjeno kazneno djelo”. Nadalje se pozvao na dopis Državnog odvjetništva u Zagrebu od 28. svibnja 2013. godine u kojem stoji da su „navodi iz njegovih prigovora i kaznenih prijava bili neutemeljeni”.

34. Dana 19. studenoga 2013. godine Županijsko državno odvjetništvo u Zagrebu saslušalo je Dragicu Zdjelar, a 26. veljače 2014. godine F.O. Oboje su ponovili svoje ranije izjave.

35. Čini se da je 1. prosinca 2014. godine Državno odvjetništvo u Sisku poslalo poziv Ž.L. putem e-pošte zahtijevajući od njega da da izjavu o ubojstvima u Crnom Potoku 1995. godine. Dana 6. prosinca 2014. godine Ž.L. je poslao bilješku Državnom odvjetništvu pozivajući se na poziv i izjavivši da je odbio dati bilo kakvu izjavu zbog svojih zdravstvenih problema, protoka vremena i činjenice da zapravo nije svjedočio niti jednom zločinu i da su njegovi prethodni navodi u tom pogledu bili neutemeljeni. Također je tvrdio da su mu uskraćena prava u vezi s njegovim medicinskim liječenjem. Dana 31. prosinca 2014. godine Državno odvjetništvo prosljedilo je bilješku Ž.L.-a Županijskom državnom odvjetništvu u Sisku.

36. Dana 5. lipnja 2015. godine Županijskom državnom odvjetništvu u Osijeku (dalje u tekstu: „ŽDOO”) dodijeljeno je provođenje istrage u vezi sa žrtvama ubijenih na širem području Siska od strane nepoznatih počinitelja tijekom operacije Oluja.

37. Dana 13. srpnja 2016. godine ŽDOO, pozivajući se na izjavu koju je Ž.L. dao policiji, zatražilo je od Ministarstva obrane da dostavi informacije o tome gdje se nalaze osobe koje je imenovao Ž.L., posebice P.J., J.M., osoba čiji ime počinje na M. i osobe koja je bila zadužena za logistiku u brigadi „Tigrovi”.

38. Dana 23. studenoga 2016. godine ŽDOO je zatražilo da policija u Sisku obavi obavijesne razgovore s izvjesnim F.K., koji je možda imao informacije o muškarcima koji su ubili Milana Zdjelara; da obavi obavijesne razgovore s B.J., A.A., N.S., G.G. i M.T., pripadnicima brigade „Tigrovi” koji su bili u Crnom Potoku tijekom operacije Oluja, o tome gdje su se

nalazili tijekom operacije; kako bi pronašla tri zapovjednika postrojbe Hrvatske vojske čiji su pripadnici 10. kolovoza 1995. godine navodno pokopali Milan Zdjelar i čije su imena počinjala s M, točnije M.J., M.L. i M.M.; te da ponovno bavi obavijesne razgovore s D.Z., M.V., N.M., D.V., J.V. i M.B., od kojih su svi stanovnici Crnog Potoka.

39. Dana 20. prosinca 2016. godine policija je obavijestila ŽDOO da su F.K., N.M., M.B. i J.V. preminuli. Bilo je i nekoliko ljudi u Crnom potoku koji su se zvali M.V. i D.V.

40. Dana 29. prosinca 2016. godine policija je obavila obavijesni razgovor s G.G. i N.S., bivšim pripadnicima brigade „Tigrovi”. G.G. je rekao da je moguće da je brigada prolazila kroz Crni Potok tijekom operacije Oluja, ali da nisu vidjeli civile. Također je rekao da su B.J., N.S. i M.T. bili dio izviđačke desetine.

N.S. je rekao da brigada „Tigrovi” nije ubijala ili uhićivala civile ili vojnike tijekom operacije Oluja.

41. Ministarstvo obrane je 11. siječnja 2017. godine obavijestilo policiju o tome gdje se nalaze M.J., M.L. i M.M.

42. Dana 16. siječnja 2017. godine policija je obavila obavijesni razgovor s A.A., koji je bio pripadnik izviđačke desetine brigade „Tigrovi”. Rekao je da njegova desetina nije bila u Crnom Potoku tijekom operacije Oluja te da ne zna je li brigada „Tigrovi” bila tamo.

C. Parnični postupak

43. Dana 24. travnja 2004. godine podnositelji zahtjeva i njihova majka podnijeli su tužbu protiv države pred Općinskim sudom u Gvozdu u kojoj su tražili naknadu štete nastale u vezi sa smrću njihova oca. Temeljili su svoj tužbeni zahtjev na Zakonu o odgovornosti iz 2003. godine

44. Tužbeni zahtjev odbijen je 14. srpnja 2005. godine. Presudu je potvrdio Županijski sud u Sisku 18. lipnja 2009. godine i Vrhovni sud Republike Hrvatske 5. listopada 2011. godine. Domaći sudovi utvrdili su da je zahtjev za naknadu štete bio podnesen nakon isteka zastarnog roka propisanog zakonom koji uređuje naknadu štete u parničnim postupcima.

45. Naknadna ustavna tužba koju su podnijeli podnositelji zahtjeva odbačena je 5. lipnja 2012. godine.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO I IZVJEŠĆA

46. Članak 21. Ustava Republike Hrvatske („Narodne novine” br. 56/1990, 135/1997, 8/1998, 113/2000, 124/2000 i 28/2001) glasi:

„Svako ljudsko biće ima pravo na život.

...”

47. Članak 34. Krivičnog zakona („Narodne novine” br. 25/1977, 50/1978, 25/1984, 52/1987, 43/1989, 8/1990, 8/1991, i 53/1991) propisuje zatvorsku kaznu od najmanje pet godina za ubojstvo. Teško ubojstvo kažnjava se kaznom zatvora do dvadeset godina.

48. Stavak 1. članka 120. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske („Narodne novine” br. 53/1991, 39/1992 i 91/1992) glasi kako slijedi:

Ratni zločini protiv civilnog stanovništva

(1) Tko kršeći pravila međunarodnoga prava za vrijeme rata, oružanoga sukoba ili okupacije naredi da se izvrši napad na civilno stanovništvo, naselje, pojedine civilne osobe ili osobe onesposobljene za borbu, kojega je posljedica smrt, teška tjelesna ozljeda ili teško narušavanje zdravlja ljudi, napad bez izbora cilja kojim se pogađa civilno stanovništvo, da se civilno stanovništvo ubija, muči ili da se nečovječno postupa prema njemu, ili da se nad njim obavljaju biološki, medicinski ili drugi znanstveni pokusi. da se uzimaju tkiva ili organi radi transplantacije, ili da mu se nanose velike patnje ili ozljede tjelesnoga integriteta. ili zdravlja, da se provodi raseljavanje ili preseljavanje ili prinudno odnarnodnjivanje ili prevođenje na drugu vjeru, prinuđivanje na prostituciju ili silovanje da se primjenjuju mjere zastrašivanja i terora, uzimaju taoci, primjenjuje kolektivno kažnjavanje, protuzakonito odvođenje u koncentracione logore i druga protuzakonita zatvaranja, će se provodi lišavanje prava na propisno i nepristrano suđenje, prinuđivanje na službu u oružanim snagama neprijateljske sile ili u njezinoj obavještajnoj službi ili administraciji, da se prinuđuje na prinudni rad, izgladnjuje stanovništvo, provodi konfiskacija imovine, da se pljačka imovina stanovništva, protuzakonito i samovoljno uništava ili prisvaja u velikim razmjerima imovinu što nije opravdano vojnim potrebama, uzima nezakonite i nerazmjerno velike kontribucije i rekvizicije, smanjuje vrijednost domaćega novca ili protuzakonito izdaje novac, ili tko počini neko od navedenih djela, kaznit će se zatvorom najmanje pet godina ili kaznom zatvora od dvadeset godina.

...”

49. Mjerodavne odredbe Zakona o kaznenom postupku („Narodne novine” br. 110/1997, 27/1998, 58/1999, 112/1999, 58/2002) propisuju:

Članak 174. stavak 2.

„Da bi mogao ... odlučiti hoće li tražiti istragu ili ne ... državni će odvjetnik zahtijevati od redarstvenih vlasti da prikupe potrebne obavijesti i poduzmu druge mjere radi otkrivanja [predmetnog] kaznenog djela i počinitelja ...”

Članak 177.

„Ako postoje osnove sumnje da je počinjeno kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti, redarstvene vlasti dužne su poduzeti potrebne mjere da se pronađe počinitelj kaznenog djela ... te da prikupe sve obavijesti koje bi mogle biti od koristi za uspješno vođenje kaznenog postupka ...”

Članak 187.

„(1) Istraga se pokreće protiv određene osobe kad postoji osnovana sumnja da je počinila kazneno djelo.

(2) U istrazi će se prikupiti dokazi i podaci koji su potrebni da bi se moglo odlučiti hoće li se podignuti optužnica ili obustaviti postupak ...”

50. U Izvješću o radu Državnog odvjetništva Republike Hrvatske za 2012. godinu, podnesenom Saboru u rujnu 2013. godine navodi se da je u razdoblju između 1991. godine i 31. prosinca 2012. godine bilo prijavljeno 13.749 žrtava rata u Republici Hrvatskoj, od kojih je 5.979 ubijeno. Do sada su hrvatske vlasti otvorile istrage protiv 3 436 navodnih počinitelja. 557 osoba proglašeno je krivima za kaznena djela povezana s ratnim sukobom.

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 2. KONVENCIJE

51. Podnositelji zahtjeva prigovorili su ubojstvu njihova oca i nedostacima u istrazi u tome pogledu. Podnositelji zahtjeva također su tvrdili da je njihov otac ubijen zato što je srpske etničke pripadnosti i da nacionalne vlasti nisu istražile taj čimbenik. Podnositelji zahtjeva nadalje su prigovorili da na raspolaganju nisu imali učinkovito pravno sredstvo s obzirom na navodnu povredu članka 2. Konvencije. Pozvali su se na članke 2., 13. i 14. Konvencije. Sud će, kao stručnjak pravne karakterizacije činjenica predmeta, ispitati ovaj prigovor samo na temelju članka 2. Konvencije koji u mjerodavnom dijelu glasi kako slijedi:

„1. Pravo na život svakog čovjeka zaštićeno je zakonom. ...”

A. Dopuštenost

1. Tvrdnje stranaka

52. Vlada je tvrdila da podnositelji zahtjeva nisu iscrpili sva dostupna domaća pravna sredstva. Tvrdila je da su podnositelji zahtjeva mogli podnijeti pritužbu protiv pojedinih policijskih službenika ili zaposlenika Državnog odvjetništva koji su bili zaduženi za istragu o smrti njihova oca. Takva je pritužba mogla rezultirati pokretanjem stegovnog postupka. Što se tiče zaštite od navodnog nezakonitog ponašanja domaćih vlasti, Vlada je istaknula da su podnositelji zahtjeva mogli tražiti naknadu štete od države temeljem odredaba Zakona o sustavu državne uprave. Vlada je tvrdila da je Sud u predmetu *D.J. protiv Hrvatske* (br. 42418/10, 24. srpnja 2012.) utvrdio da je takva kombinacija pravnih sredstava učinkovita.

53. Vlada je nadalje tvrdila da podnositelji zahtjeva nisu poštovali šestomjesečni rok. S tim u vezi, najprije je tvrdila da podnositelji zahtjeva nisu prijavili ubojstvo Milana Zdjelara nadležnim tijelima gotovo šest godina. Štoviše, podnositelji zahtjeva trebali su postati svjesni nedostataka u

istraži najkasnije do 2004. godine, kada su podnijeli svoju građansku tužbu za naknadu štete, u kojoj je bilo navedeno da je Republika Hrvatska odgovorna za ratne zločine počinjene od strane pripadnika Hrvatske vojske. Nadalje, kaznena prijava podnesena 29. svibnja 2005. godine bila je posljedica njihove frustracije zbog toga što istraga nije polučila nikakve rezultate, u vezi s čim je policija obavila nekoliko obavijesnih razgovora s jednom od podnositeljica zahtjeva, Dragicom Zdjelar. Također, zahtjev podnositelja zahtjeva Sudu bio je povezan s njihovom građanskom tužbom za naknadu štete, no taj se postupak nije mogao uzeti u obzir u vezi s njihovim prigovorom na temelju članka 2. Konvencije.

54. Podnositelji zahtjeva su osporili prigovore Vlade.

2. Ocjena Suda

55. Prije nego što se pozabavi pitanjima stranaka koja se odnose na iscrpljivanje domaćih pravnih sredstava, Sud će prvo razmotriti pitanje svoje vremenske nadležnosti.

(a) Spoјivost *ratione temporis*

56. Sud je prethodno razmatrao pitanje svoje vremenske nadležnosti s obzirom na materijalni i postupovni aspekt članka 2. Konvencije u sličnim okolnostima i utvrdio je da nije imao vremensku nadležnost u odnosu na navodnu materijalnu povredu tog članka, ali da je imao vremensku nadležnost u odnosu na navodnu postupovnu povredu koja se odnosi na okolnosti koje su se dogodile nakon 5. studenoga 1997. godine, kada je Hrvatska ratificirala Konvenciju (vidjeti predmet *Jelić protiv Hrvatske*, br. 57856/11, odlomci 47.-56., 12. lipnja 2014.). Sud ne vidi razlog da u ovom predmetu odstupi od takvih zaključaka.

57. Iz toga slijedi da je prigovor na temelju materijalnog aspekta članka 2. nespojiv *ratione temporis* s odredbama Konvencije u smislu članka 35. stavka 3. točke a., te mora biti odbačen u skladu s člankom 35. stavkom 4.

(b) Iscrpljenje domaćih pravnih sredstava

58. Sud je već odlučivao o istim prigovorima vezanim uz iscrpljivanje domaćih pravnih sredstava i odbio ih (vidjeti gore citirani predmet *Jelić protiv* odlomci, 59.-67.). Sud ne vidi razlog da u ovom predmetu odstupi od tog pristupa.

59. Slijedi da se Vladin prigovor mora odbiti.

(c) Poštovanje pravila o šest mjeseci

60. Sud primjećuje kako je svrha pravila o šest mjeseci promicanje pravne sigurnosti i osiguranje da se s predmetima u kojima se otvaraju pitanja na temelju Konvencije postupa u razumnom roku. Nadalje, namjera mu je i zaštititi tijela i ostale zainteresirane stranke da ne budu ostavljene u

stanju neizvjesnosti tijekom duljeg vremenskog razdoblja (vidjeti predmete *Bayram i Yıldırım protiv Turske* (odl.), br. 38587/97, ESLJP 2002-III, i *Bulut i Yavuz protiv Turske* (odl.), br. 73065/01, 28. svibnja 2002.).

61. Kada ne postoje dostupna pravna sredstva ili su postojeća pravna sredstva ocijenjena kao neučinkovita, šestomjesečni rok u načelu počinje teći od datuma radnje kojoj se prigovara (vidjeti predmet *Hazar i drugi protiv Turske* (odl.), br. 62566/00, 10. siječnja 2002.). Međutim, u posebnim se okolnostima mogu primjenjivati posebna razmatranja, kada se neki podnositelj koristi ili se poziva na naizgled postojeće sredstvo i tek naknadno postane svjestan okolnosti koje sredstvo čine nedjelotvornim; u takvom je slučaju primjereno računati početak šestomjesečnog roka od datuma kad je podnositelj prvi put postao svjestan ili trebao postati svjestan tih okolnosti koje sredstvo čine nedjelotvornim (vidjeti predmet *Paul i Audrey Edwards protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (odl.), br. 46477/99, 7. lipnja 2001.).

62. U nizu predmeta vezanih uz dugotrajne istrage o smrti rođaka podnositelja zahtjeva Sud je razmatrao u kojem trenutku podnositelj može ili treba početi sumnjati u djelotvornost pravnog sredstva (vidjeti predmet *Şükran Aydın i drugi protiv Turske* (odl.), br. 46231/99, 26. svibnja 2005.; gore citirane predmete *Bulut i Yavuz*; *Bayram i Yıldırım*; predmete *Kiniş protiv Turske* (odl.), br. 13635/04, 28. lipnja 2005.; *Elsanova protiv Rusije* (odl.) br. 57952/00, 15. studenoga 2005.; *Frandeş protiv Rumunjske* (odl.), br. 35802/05, 17. svibnja 2011.; *Finozhenok protiv Rusije* (odl.), br. 3025/06, 31. svibnja 2011.; *Attalah protiv Francuske* (odl.), br. 51987/07, 30. kolovoza 2011.; *Deari i drugi protiv bivše jugoslavenske republike Makedonije* (odl.), br. 54415/09, 6. ožujka 2012.; *Gusar protiv Moldavije i Rumunjske* (odl.), br. 37204/02, 30. travnja 2013.; *Bogdanović protiv Hrvatske* (odl.), br. 722541/11, 18. ožujka 2014.; *Orić protiv Hrvatske*, br. 50203/12, 13. svibnja 2014.; *Gojević-Zrnić i Mančić protiv Hrvatske* (odl.), br. 5676/13, 17. ožujka 2015.; *Radićanin i drugi protiv Hrvatske* (odl.), br. 75504/12; i *Grubić protiv Hrvatske* (odl.), br. 56094/12, 9. lipnja 2015.).

63. Slijedom toga, u slučaju smrti očekuje se da srodnici oštećenika poduzmu korake kako bi pratili napredak istrage, ili nedostatak napretka te da svoje zahtjeve podnesu uz dužnu žurnost, nakon što su postali ili trebali postati svjesni nepostojanja bilo kakve djelotvorne istrage (vidjeti predmet *Varnava i drugi protiv Turske* [VV], br. 16064/90, 16065/90, 16066/90, 16068/90, 16069/90, 16070/90, 16071/90, 16072/90 i 16073/90, odlomak 158., 18. rujna 2009.). Po istoj osnovi, kada se iziskuje brzina kako bi se riješila pitanja koja se pojavljuju u nekom predmetu, na podnositeljima zahtjeva je da osiguraju da se njihovi tužbeni zahtjevi predoče Sudu uz određenu brzinu koja je potrebna kako bi se osiguralo da oni mogu biti riješeni ispravno i pravično (ibid. odlomak 160.).

64. Sud se suzdržao od navođenja točno određenog razdoblja za utvrđivanje trenutka u kojem je istraga postala neučinkovita, a u svrhu procjenjivanja kada šestomjesečni rok treba početi teći; kako će Sud odrediti takvo razdoblje ovisi o okolnostima pojedinog predmeta i drugim čimbenicima kao što su pažnja i interes koje su pokazale podnositeljice, kao i primjerenost predmetne istrage. S tim u vezi, u gore citiranoj presudi *Varnava i drugi* Sud je utvrdio da kada se pomanjkanje napretka u istrazi ili nedjelotvornost istrage može lako primijetiti, nužnost žurnog postupanja može od podnositelja zahtijevati da takav predmet podnese Sudu u roku od nekoliko mjeseci ili najviše, ovisno o okolnostima, svega nekoliko godina nakon predmetnog događaja. To se posebice odnosi na slučajeve nezakonite smrti u kojima je obično poznat trenutak kad se saznalo da je smrt nastupila, a neke su osnovne činjenice javno poznate; stoga će pomanjkanje napredovanja u istrazi ili nedjelotvornost istrage obično biti lakše primijećeni (vidjeti gore citirani predmet *Varnava i drugi*, odlomak 162.).

65. U ovome predmetu Sud primjećuje da je otac podnositelja zahtjeva ubijen 8. kolovoza 1995. godine. Istraga je započela u listopadu 2001. godine (vidjeti odlomak j. gore). Podnositelji su podnijeli svoj zahtjev Sudu 11. prosinca 2012. godine, više od sedamnaest godina nakon smrti njihova oca. Istraga je formalno bila u tijeku u trenutku kada je zahtjev bio podnesen, kao što je i sada (usporediti s predmetima *Utsmiyeva i drugi protiv Rusije* (odl.), br. 31179/11, odlomak 34., 26. kolovoza 2014., i *Kukavica protiv Hrvatske* (odl.), br. 79768/12, odlomak 27., 2. lipnja 2015.).

66. Sud primjećuje podnesak Vlade u kojem se navodi da su hrvatske vlasti bile suočene s velikim brojem poginulih osoba (i civilnih i vojnih) i da nije bilo moguće odmah otvoriti istrage u odnosu na svakog pokojnika (vidjeti odlomak 72. u nastavku). Velik broj žrtava zasigurno je utjecao na napredak svake pojedine istrage.

67. Sud nadalje primjećuje da nije bilo značajnih kašnjenja u istrazi. Tijekom 2009. i 2010. godine poduzete su različite mjere za postizanje napretka u istrazi, uključujući ispitivanje svjedoka, na temelju čega su podnositelji zahtjeva mogli razumno vjerovati da se još uvijek provodi učinkovita istraga. Svjedok Ž.L. se pojavio 2012. godine i izjavio da su pripadnici njegove postrojbe ubijali civile u Crnom Potoku uz pristanak, pa čak i sudjelovanje svojih zapovjednika, od kojih je neke imenovao. To je zasigurno predstavljalo važne dokaze koji su mogli dovesti do novih otkrića. Policija je nakon toga ispitala neke od pripadnika postrojbi Hrvatske vojske koji su navodno bili prisutni u Crnom Potoku u ključno vrijeme. Obavijesni razgovori s mogućim svjedocima obavljani su tek 2014. godine. Provođenje istrage je 2015. godine dodijeljeno Županijskom državnom odvjetništvu u Osijeku.

68. U tim okolnostima u kojima su državna tijela bila zatrpána velikim brojem pojedinačnih istraga o smrti brojnih osoba koje su ubijene tijekom

rata u Hrvatskoj, u kojima je napredak nekih od navedenih pojedinih istraga bio prilično spor, u kojima su novi dokazi – izjave mogućih svjedoka – mogli nedvojbeno dovesti do otkrića daljnjih tragova, i ako je istraga još uvijek aktivna, ne može se reći da je šestomjesečni rok istekao u bilo kojem trenutku prije no što su podnositelji zahtjeva podnijeli svoj zahtjev Sudu.

69. Iz toga slijedi da su podnositelji zahtjeva poštovali šestomjesečni rok.

(d) Zaključak o dopuštenosti

70. Sud nalazi da prigovor na temelju postupovnog aspekta članka 2. Konvencije nije očigledno neosnovan u smislu članka 35. stavka 3. točke a. Konvencije. Primjećuje i da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

B. Osnovanost

1. Tvrdnje stranaka

71. Podnositelji zahtjeva tvrdili su da su pripadnici Hrvatske vojske i policije u operaciji Oluja ubili veliki broj srpskih civila. Tijelo Milana Zdjelara pokopali su hrvatski vojnici bez da je prethodno izvršen *post mortem* pregled. Dragica Zdjelar, jedna od podnositeljica zahtjeva, bojala se policije zbog toga što su pripadnici hrvatske policije sudjelovali u ubojstvima srpskih civila. Pozvana je da svoj iskaz istražnom sucu najkasnije u ožujku 2009. godine. Vlasti nisu uložile nikakve napore da identificiraju i progone članove Hrvatske vojske koji su ubili oca podnositelja zahtjeva, Milana Zdjelara.

72. Vlada je tvrdila da nije došlo do povrede postupovnog aspekta članka 2. Konvencije te da su u tim okolnostima hrvatske vlasti učinile sve što su mogle kako bi istražile ubojstvo oca podnositelja zahtjeva. Tvrdila je da je bila suočena s devastiranim teritorijem i kaotičnom poslijeratnom situacijom nakon što su hrvatske vlasti u kolovozu 1995. godine povratile kontrolu nad teritorijima koji su prethodno bili pod kontrolom srpskih paravojskih snaga.

73. Vojne akcije nisu završile s operacijom Oluja, a hrvatsko područje bilo je i dalje granatirano s teritorija Bosne i Hercegovine. Hrvatske vlasti također su se borile s preostalim pripadnicima srpskih paravojskih snaga, uslijed čega se kriminalna aktivnost na predmetnom teritoriju drastično povećala uoči operacije Oluja zbog nepostojanja mehanizama za provedbu zakona u to vrijeme.

74. Vlasti su također bile zaokupljene sastavljanjem popisa leševa, kao i njihovom identifikacijom i uklanjanjem. Ministarstvo unutarnjih poslova je 4. kolovoza 1995. godine naložilo svim policijskim snagama da u suradnji s vojnim strukturama započnu uklanjanje leševa i osiguraju da se sastave

odgovarajući popisi i, ako je to moguće, da se izvrši identifikacija. Predmetni teritorij bio je rijetko naseljen i obilovao je divljim životinjama. Operacija Oluja provedena je u kolovozu, kada su temperature zraka bile više od trideset stupnjeva. Svi ti čimbenici učinili su uklanjanje leševa još hitnijim zbog zdravstvenih razloga. Veliki dio tog teritorija bio je miniran i nije bio lako dostupan, što je ometalo djelovanje vlasti.

75. Hrvatske vlasti morale su osigurati sredstva za osnivanje civilne uprave i funkcioniranje uobičajenih državnih tijela, uključujući policiju, državna odvjetništva i sudove, za što je trebalo dosta vremena. Čak i nakon što su osnovane policijske strukture, problemi su se nastavili zbog pomanjkanja policijskih službenika i nedostatka njihova iskustva, zajedno s neadekvatnim financijskim sredstvima.

76. Već 1991. godine hrvatske su vlasti osnovale tijela koja su bila zadužena za sastavljanje popisa osoba koje su nestale tijekom rata. Uprava za zatočene i nestale prikupila je podatke o onima koji su nestali. Ta je Uprava 1996. i 1998. godine dobila dokumente s popisom tijela čiji identitet nije bio utvrđen nakon operacije Oluja. Bilo je 903 takva tijela.

77. Sporazum između hrvatskih i srpskih vlasti o suradnji u pogledu podataka o nestalim osobama sklopljen je 2000. godine. Hrvatske vlasti su 2001. godine započele ekshumacije tijela koja su bila pokopana nakon operacije Oluja. Između 2001. i 2004. godine DNK uzorci prikupljeni su od članova obitelji žrtava u svrhu identifikacije.

78. Što se tiče ubojstva Milana Zdjelara, hrvatske su vlasti za to doznale tek 2001. godine. Odmah su pokrenule istragu. Tijelo Milana Zdjelara ekshumirano je i identificirano, te je izvršen *post mortem* pregled. Svi su svjedoci dali svoje iskaze. Državno odvjetništvo potaknulo je policiju da poduzme sve potrebne korake, ali prikupljene informacije nisu pružile dovoljnu osnovu za utvrđivanje počinitelja.

2. Ocjena Suda

(a) Opća načela

79. Sud ponavlja da je članak 2. jedan od temeljnih odredaba Konvencije. U njemu su sadržane osnovne vrijednosti demokratskih društava koja čine Vijeće Europe. Cilj i svrha Konvencije kao instrumenta zaštite pojedinačnih ljudskih bića zahtijevaju da se članak 2. tumači i primjenjuje tako da njegove zaštitne mjere budu praktične i učinkovite (vidjeti, među mnoštvom drugih izvora, predmet *Anguelova protiv Bugarske*, br. 38361/97, odlomak 109., ESLJP 2002-IV).

80. Obveza zaštite prava na život iz članka 2. Konvencije, u vezi s općom obvezom države iz članka 1. Konvencije da „osigura svakoj osobi pod [svojom] jurisdikcijom prava i slobode određene Konvencijom”, također podrazumijeva da treba postojati neki oblik djelotvorne službene istrage kada su pojedinci ubijeni primjenom sile (vidjeti predmet *Armani Da*

Silva protiv Ujedinjene Kraljevine [VV], br. 5878/08, odlomak 230., 30. ožujka 2016.).

81. Država stoga mora osigurati, svim sredstvima koja su joj na raspolaganju – pravnima ili drugima – da se zakonodavni i administrativni okvir uspostavljen radi zaštite prava na život pravilno provodi, a da se sva kršenja tog prava suzbijaju i kažnjavaju (vidjeti gore citirani predmet *Armani Da Silva*, odlomak 230.).

82. Kako bi bila „učinkovita”, kako se taj izraz treba tumačiti u kontekstu članka 2. Konvencije, istraga najprije mora biti prikladna. To znači da mora biti sposobna dovesti do utvrđivanja činjenica, zaključka je li uporabljena sila bila opravdana ili ne u tim okolnostima te do utvrđivanja identiteta i – ako je to primjereno – kažnjavanja odgovornih. To nije obveza rezultata, već sredstava. Vlasti moraju poduzeti sve razumne korake koje mogu kako bi pribavile dokaze o incidentu, uključujući, *inter alia*, svjedočenja očevidaca, forenzičke dokaze i, ako je to primjenjivo, autopsiju koja dovodi do potpune i točne evidencije ozljede i objektivne analize kliničkih nalaza, uključujući uzroka smrti. Nadalje, tamo gdje je službenik države koristio silu, istraga također mora biti učinkovita u smislu da je sposobna dovesti do utvrđivanja je li uporabljena sila bila opravdana ili ne u tim okolnostima. Svaki nedostatak istrage koji umanjuje mogućnost utvrđivanja uzroka smrti ili odgovorne osobe riskira neispunjavanje te norme (vidjeti gore citirani predmet *Armani Da Silva*, odlomak 233.).

83. Zaključci istrage posebno se moraju temeljiti na iscrpnoj, objektivnoj i nepristranoj analizi svih odgovarajućih elemenata. Propust u slijeđenju očitog pravca istrage u znatnoj mjeri potkopava sposobnost istrage da utvrdi činjenice slučaja i da utvrdi identitet odgovornih. Unatoč tome, priroda i stupanj ispitivanja koji udovoljavaju najnižem pragu učinkovitosti istrage ovise o okolnostima pojedinog slučaja. Priroda i stupanj ispitivanja moraju se procijeniti na temelju svih relevantnih činjenica i s obzirom na praktičnu stvarnost istrage kao posla. U slučaju kada je sumnjiva smrt uzrokovana djelovanjem službenika države, odgovarajuće domaće vlasti moraju primijeniti posebno strogo ispitivanje u istrazi koja slijedi (vidjeti gore citirani predmet *Armani Da Silva*, odlomak 234.).

84. Zahtjev žurnosti i razumne učinkovitosti podrazumijeva se u ovome kontekstu (vidjeti predmete *Yaşa protiv Turske*, 2. rujna 1998., odlomci 102.-104., Izvješća 1998-VI; i *Mahmut Kaya protiv Turske*, br. 22535/93, odlomci 106.-107., ESLJP 2003-III). Mora se prihvatiti da mogu postojati prepreke ili poteškoće koje sprečavaju napredak u istrazi u određenoj situaciji (vidjeti gore citirani predmet *Armani Da Silva*, odlomak 237.). Međutim, kada su se događaji odvili u dalekoj prošlosti, moguće je da se zbog protoka vremena razina hitnosti smanjila; neodgodivost poduzimanja potrebnih istražnih radnji u razdoblju nakon događaja vjerojatno više neće postojati (vidjeti predmet *Brecknell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br.

32457/04, odlomci 79.-81., 27. studenoga 2007.). Standard žurnosti u takvim povijesnim predmetima uvelike se razlikuje od standarda koji se primjenjuje na nedavne događaje u kojima je vrijeme često od presudne važnosti za očuvanje ključnih dokaza na mjestu zločina i za ispitivanje svjedoka dok su njihova sjećanja još uvijek svježa i detaljna (vidjeti predmete *Emin i drugi protiv Cipra*, br. 59623/08 i dr., (odl.) 3. travnja 2012.; i *Gürtekin i drugi protiv Cipra* (odl.), br. 60441/13 i dr., odlomak 21., 11. ožujka 2014.; vidjeti i predmet *Palić protiv Bosne i Hercegovine*, br. 4704/04, odlomak 70., 15. veljače 2011. u vezi sa složenim situacijama nakon sukoba).

(b) Primjena tih načela na ovaj predmet

85. Glede ubojstva oca podnositelja zahtjeva, Milana Zdjelara, Sud napominje da se ono dogodilo tijekom rata, 8. kolovoza 1995. godine u Crnom Potoku. Domaća su tijela saznala za ubojstvo tek 11. listopada 2001. godine i odmah su otvorila policijsku istragu. Sud će stoga ispitati učinkovitost istrage počevši od tog datuma.

86. Sud primjećuje da je jedna od podnositeljica zahtjeva - ujedno i kći žrtve - gđa Dragica Zdjelar, svjedočila ubojstvu svojeg oca. Dragica Zdjelar izjavila je tijekom obavijesnog razgovora s policijom 23. ožujka 2004. godine (vidjeti odlomak 10. gore) da su njezina oca ubili pripadnici brigade „Tigrovi”. Ponovila je tu izjavu nekoliko puta, odnosno 25. ožujka 2009., 13. prosinca 2012. i 19. studenoga 2013. godine. Policija je obavila obavijesni razgovor s osam pripadnika brigade „Tigrovi” (vidjeti odlomke 23., 40. i 42. gore), te je 8. kolovoza 1995. godine, na dan kad je Milan Zdjelar ubijen, pokušala dobiti relevantne informacije o tome gdje su se nalazili.

87. Nakon što je Ž.L., svjedok koji se pojavio u listopadu 2012. godine, izjavio da su pripadnici njegove postrojbe ubijali civile u Crnom Potoku uz pristanak, pa čak i sudjelovanje svojih zapovjednika, od kojih je neke imenovao, tijela odgovorna za istrage slijedila su tragove koje im je dao (vidjeti odlomke 37.-40. i 42. gore).

88. U ovom trenutku Sud ponavlja da je opseg gore navedene obveze provođenja učinkovite istrage kvalificirao kao obvezu u pogledu sredstava, a ne rezultata (vidjeti, na primjer, predmet *Shanaghan protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 37715/97, odlomak 90., 4. svibnja 2001. i presude navedene u njemu). Sud primjećuje da su policija i tužitelji uzeli izjave od podnositelja zahtjeva i drugih mogućih svjedoka. Nitko od njih nije imao nikakve pouzdane informacije o mogućim počiniteljima ubojstva Milana Zdjelara.

89. Što se tiče primjerenosti mjera koje su poduzele hrvatske vlasti u vezi sa smrću Milana Zdjelara, Sud nisu uvjerali navodi podnositelja zahtjeva da je došlo do značajnih previda ili propusta. Činjenice predmeta pokazuju da su ključni svjedoci do kojih se moglo doći ispitani i da su

dostupni dokazi prikupljeni i pregledani. Sud primjećuje da je policija slijedila svaki pravac istrage (usporediti s predmetom *Charalambous i drugi protiv Turske* (odl.), br. 46744/07, odlomak 65., 3. travnja 2012.). Podnositelji zahtjeva nisu ukazali ni na kakve druge konkretne smjerove istrage koje je policija mogla slijediti. Činjenica da se u istrazi nisu uspjeli identificirati počinitelji ne znači nužno da je istraga bila neučinkovita. U ovim okolnostima Sud ne može staviti na teret vlastima bilo kakvu skrivljenu nepažnju, jasnu lošu namjeru ili nedostatak volje (usporediti s gore citiranim predmetom *Gürtekin i drugi*, odlomak 27.).

90. Čini se kako se glavni prigovor podnositelja zahtjeva da istraga nije dovela ni do jednoga kaznenoga gonjenja. Sud razumije da je za podnositelje zahtjeva zasigurno frustrirajuća činjenica da su mogući osumnjičeni imenovani, ali da nisu poduzeti daljnji koraci. Međutim, članak 2. ne može se tumačiti na način da nameće tijelima zahtjev da pokrenu progon neovisno o dostupnim dokazima. Kod tako teških optužbi kao što je uključenost u nezakonita ubojstva, u kazneni se progon ne bi smjelo krenuti olako jer su posljedice za optuženika koji na taj način ulazi u kaznenopravni sustav značajne, jer je on izložen javnoj osudi, sa svim popratnim posljedicama na njegov ugled te privatni, obiteljski i profesionalni život. S obzirom na predmnijevu nevinosti sadržanu u članku 6. stavku 2. Konvencije, nikada se ne može pretpostaviti da je određena osoba toliko obojana sumnjom da je standard dokaza koji se treba primjenjivati nevažan. Glasine i tračevi opasna su osnova na kojoj se temelje sve radnje koje mogu potencijalno uništiti život neke osobe (usporediti s gore citiranim predmetom *Palić*, odlomak 65., u kojem je Sud utvrdio da je istraga bila učinkovita, unatoč činjenici da nije bilo nikakvih osuda; gore citiranim predmetom *Gürtekin i drugi*, odlomak 27.; i predmetima *Mujkanović i drugi protiv Bosne i Hercegovine* (odl.), br. 47063/08 i dr., odlomak 39., 3. lipnja 2014.; *Fazlić i drugi protiv Bosne i Hercegovine* (odl.), br. 66758/09 i dr., odlomak 37., 3. lipnja 2014.; *Šeremet protiv Bosne i Hercegovine* (odl.), br. 29620/05, odlomak 35., 8. srpnja 2014.; i *Zuban i Hmidović protiv Bosne i Hercegovine* (odl.), br. 7175/06 i 8710/06, odlomak 32., 2. rujna 2014.; i *Nježić i Štimac protiv Hrvatske*, br. 29823/13, odlomak 69., 9. travnja 2015.).

91. U pogledu obveze brzine Sud najprije primjećuje tvrdnju Vlade da se hrvatski državni aparat na početku državne nezavisnosti većinom sastojao od neiskusnih i mladih službenika koji se nisu znali nositi s tako teškom situacijom. Sud je svjestan da su istraga i progon ratnih zločina osjetljiv i težak zadatak za zemlju koja je bila u oružanom sukobu i također prihvaća da su tijekom oružanog sukoba i na početku razdoblja nezavisnosti državna tijela bila suočena s teškom situacijom.

92. Sud također primjećuje da je Hrvatska proglasila nezavisnost 8. listopada 1991. godine i da su sve vojne operacije okončane u kolovozu 1995. godine. Sud prihvaća da se sve prepreke u istrazi ubojstava tijekom

oružanog sukoba i poslijeratne obnove mogu pripisati cjelokupnoj situaciji u Hrvatskoj, novoj nezavisnoj poslijeratnoj državi kojoj je trebalo vremena da organizira državna tijela i da njezini službenici steknu iskustvo (usporediti s gore citiranim predmetima *Palić*, odlomak 70, 15. veljače 2011.; i *Nježić i Štimac*, odlomak 71.).

93. Sud također primjećuje da tijela kaznenog progona nisu ostala pasivna i da su znatni naponi uloženi u progon ratnih zločina. S tim u vezi Sud priznaje napore Državnog odvjetništva koje je u srpnju 2005. godine zatražilo od županijskih državnih odvjetništava da svoje aktivnosti usmjere na pronalaženje počinitelja i prikupljanje relevantnih informacija (vidjeti odlomak 13. gore). Daljnja cjelovita mjera Državnog odvjetništva uslijedila je 2008. godine, kada je izdalo napatuk županijskim državnim odvjetništvima da provode nepristranu istragu svih ratnih zločina, neovisno o etničkoj pripadnosti uključenih (vidjeti odlomak 19. gore). Sud također potvrđuje da su tijela kaznenog progona do 31. prosinca 2012. godine pokrenula istrage protiv ukupno 3.436 navodnih počinitelja i da je doneseno 557 osuđujućih presuda (vidjeti odlomak 50. gore).

94. Sud utvrđuje da, uzimajući u obzir posebne okolnosti u Hrvatskoj u poslijeratnom razdoblju i velik broj predmeta povezanih s ratnim zločinima koji se rješavaju pred lokalnim sudovima, nema pokazatelja da je tijekom istrage došlo do povrede minimalnog standarda koji se zahtijeva člankom 2. (usporediti s gore citiranim predmetima *Palić*, odlomak 71.; *Gürtekin i drugi*, odlomak 32.; *Mujkanović i drugi*, odlomak 42.; *Fazlić i drugi*, odlomak 40.; *Šeremet*, odlomak 38.; i *Nježić i Štimac*, odlomak 73.).

95. Sud ponavlja da njegova uloga nije da upravlja funkcioniranjem, i primjenom postupaka, kaznenih, istražnih i pravosudnih sustava u državama ugovornicama, koji se mogu razlikovati pristupima i politikama (vidjeti gore citirani predmet *Armani da Silva*, odlomak 278.). Što se tiče ovog predmeta, Sud primjećuje da istraga u ovome predmetu nije bila zatvorena.

96. Zaključno, Sud se ne može prikloniti navodima podnositelja zahtjeva da vlasti nisu uložile dovoljno napora da identificiraju i progone one koji su odgovorni za sudbinu pokojnika. Istraga je pokazala da nije došlo do povrede minimalnog standarda koji se zahtijeva člankom 2. Iz toga slijedi da stoga nije došlo do povrede te odredbe.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 3. KONVENCIJE

97. Podnositelji zahtjeva također su prigovorili da im je smrt oca uzrokovala patnju. Pozvali su se na članak 3. Konvencije koji glasi:

„Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.”

Dopuštenost

98. U mjeri u kojoj ovaj prigovor ulazi u njegovu nadležnost *ratione temporis*, Sud ponavlja da dok član obitelji „nestale osobe” može tvrditi da je žrtvom postupanja koje je protivno članku 3. (vidjeti predmet *Kurt protiv Turske*, 25. svibnja 1998., odlomci 130.-134., *Izješća* 1998-III), isto se načelo u pravilu ne bi moglo primijeniti na situacije kada je osoba koja je odvedena u pritvor kasnije pronađena mrtva (vidjeti, na primjer, predmet *Tanlı protiv Turske*, br. 26129/95, odlomak 159., ESLJP 2001-III (izvadci)). U takvim bi slučajevima Sud uobičajeno ograničio svoja utvrđenja na članak 2.

99. Sud primjećuje da je otac podnositelja zahtjeva ubijen 8. kolovoza 1995. godine, čemu je svjedočila Dragica Zdjelar. Stoga se ovaj predmet odnosi na „potvrđenu smrt”. Imajući u vidu ove okolnosti, Sud nije uvjeren da su u ovom slučaju, unatoč njegovim strašnim okolnostima, podnositelji trpjeli neizvjesnost, bol i uznemirenost koji su karakteristični za specifični fenomen nestanaka (vidjeti, suprotno tome, predmet *Luluyev i drugi protiv Rusije*, br. 69480/01, odlomak 115., ESLJP 2006-XIII (izvadci)).

100. U takvim okolnostima Sud smatra kako se ne može utvrditi da je patnja podnositelja zahtjeva dosegla dimenziju i karakter različit od emocionalne uznemirenosti koja se može smatrati neizbježnom za srodnike osobe koja je bila žrtva teške povrede ljudskih prava (vidjeti gore citirani predmet *Jelić*, odlomak 113.).

101. Slijedi da je ovaj prigovor očigledno nedopušten i da ga treba odbaciti temeljem članka 35. stavka 3., točke a. i stavka 4. Konvencije.

III. OSTALE NAVODNE POVREDE

102. Podnositelji zahtjeva prigovorili su na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije da su im domaći sudovi, pogrešno zaključivši da je njihov zahtjev za naknadu štete podnesen nakon isteka zastarnog roka, uskratili pravo na pristup sudu. Pozvali su se i na članak 5. Konvencije vezano uz ubojstvo njihova oca u kolovozu 1995. godine.

103. Što se tiče prigovora na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije, Sud primjećuje da je isto pitanje rješavano u predmetu *Bogdanović*, u kojem je isti prigovor smatran očigledno neosnovanim (vidjeti predmete *Bogdanović protiv Hrvatske* (odl.), br. 72254/11, 18. ožujka 2014., i *Orić protiv Hrvatske* (odl.), br. 50203/12, 13. svibnja 2014.). Sud ne vidi razlog da u ovom predmetu odstupi od tog pristupa. Slijedi da je ovaj prigovor nedopušten na temelju članka 35. stavka 3. točke a. Konvencije i mora biti odbačen sukladno članku 35. stavku 4. Konvencije.

104. Glede prigovora na temelju članka 5. Konvencije, Sud primjećuje da je on povezan s događajima iz 1995. godine, a Konvencija je stupila na snagu u odnosu na Hrvatsku 5. studenoga 1997. godine. Slijedi da je ovaj

prigovor nespojiv, *ratione temporis*, s odredbama Konvencije u smislu članka 35. stavka 3. točke a. te da ga se mora odbaciti u skladu s člankom 35. stavkom 4. (usporediti s gore citiranim predmetom *Jelić*, odlomak 117.).

IZ TIH RAZLOGA, SUD

1. *Utvrđuje*, odlukom većine, da su prigovori koji se odnose na postupovni aspekt članka 2. dopušteni;
2. Jednoglasno *utvrđuje da je* ostatak zahtjeva nedopušten;
3. Jednoglasno *presuđuje* da nije došlo do povrede članka 2. Konvencije u njezinom postupovnom aspektu.

Sastavljeno na engleskom jeziku i otpravljeno u pisanom obliku 6. srpnja 2017. godine u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Abel Campos
Tajnik

Linos-Alexandre Sicilianos
Predsjednik

U skladu s člankom 45. stavkom 2. Konvencije i pravilom 74. stavkom 2. Poslovnika Suda, ovoj se presudi dodaje izdvojeno mišljenje suca Wojtyczeka.

L.A.S.
A.C.

DJELOMIČNO SUPROTSTAVLJENO I DJELOMIČNO SUGLASNO MIŠLJENJE SUCA WOJTYCZEKA

Ovaj se zahtjev odnosi na kaznena djela počinjena prije nego što je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Hrvatsku. Glasovao sam protiv dopuštenosti zahtjeva jer, prema mojem mišljenju, Konvencija ne nameće obvezu Visokoj ugovornoj stranci da istraži događaje koji prethode stupanju na snagu tog instrumenta u odnosu na dotičnu državu. Drugim riječima, predmet ostaje izvan vremenskog opsega primjene Konvencije. Detaljno sam objasnio svoje mišljenje o ovom pitanju u svojim izdvojenim mišljenjima priloženim presudama u predmetima *Janowiec i drugi protiv Rusije* ([VV], br. 55508/07 i 29520/09, ESLJP 2013) i *Mocanu i drugi protiv Rumunjske* ([VV], br. 10865/09 i 2 druga, ESLJP 2014 (izvadci)).

DODATAK

1. Janko ZDJELAR, rođen 1968. godine, živi u Topuskom, Hrvatska
2. Branko ZDJELAR, rođen 1964. godine, živi u Topuskom, Hrvatska
3. Dragica ZDJELAR, rođena 1958. godine, živi u Topuskom, Hrvatska
4. Bosiljka MATERKIĆ, rođena 1949. godine, živi u Trebovcu, Hrvatska
5. Mara REBIĆ ZDJELAR, rođena 1961. godine, živi u Osmancima, Bosna i Hercegovina
6. Mile ZDJELAR, rođen 1950. godine, živi u Jagodini, Srbija
7. Miloš ZDJELAR, rođen 1952. godine, živi u Kuli, Srbija
8. Slavko ZDJELAR, rođen 1953. godine, živi u Kuli, Srbija
9. Čedo ZDJELAR, rođen 1956. godine, živi u Kansas Cityu, Sjedinjene Države